

ÜLKEMİZ JEOLJİK MİRAS ENVANTERİ ve DUBLİN KONFERANSI

Yaşantımızı üzerinde şekillendirdiğimiz uzun ve karışık bir öyküye sahip olan yerküremiz, 4,5-5 milyar yıldır varlığını sürdürmektedir. Oldukça karmaşık, dinamik süreçlerin etkisinde bugünkü görünümünü kazanan dünyamızın, her bir noktasının uzun bir geçmişe dayanan farklı farklı hikayeleri vardır. 21.yy. başlarında insanlık geçmişi hakkında çok daha fazla bilgiye ulaşmak isterken, bu hikayeler birer aydınlık yol, dünyamız için bir bellek ve bizim için de jeolojik miras olmaktadır. Bunun önemini ancak yerbilimciler, doğabilimciler ve içinde heyecanını yeşertip büyüttüğü bu konuya duyarlı insanlar anlayabilir. Bilime uzak yaşamsal arzunun getirdiği vahim sonuçlar ise geçmişin öyküsünü anlatan bu jeolojik mirasları, doğanın yüzünü çirkinleştirmekte, kayıtlardan teker teker silmekte ve telafisi mümkün olmayan sonuçlara götürmektedir. Bu çarpıcı durum gelişmiş ülkelerde bu konuya hassas ve duyarlı tüm insanları gerekenleri yapmaya davet etmiştir. Yerbilimciler koları sıvamış çeşitli etkinliklere sahip seçkin gruplar oluşturmuştur. UNESCO, The IUGS Goesites Programme, The European Geoparks Network ve ProGEO (European Association for the Conservation of the Geological Heritage) bunlardan bir kaçıdır. Bunlardan; Avrupa ülkeleri yerbilimcilerinin kurduğu ve iletişim kolaylığı için KD, KB, GB ve GD Avrupa Çalışma Grubu şeklinde ayrılmış ProGEO, Avrupa "Jeolojik Miras Envanterini" oluşturmak amacına sahip, rutin olarak iki yılda bir genel toplantı, her yılda grup toplantıları yaparak çalışmalarını ve üretilenleri duyurmaktadır.

Ülkemizde Jeolojik Mirasımıza yönelik çalışmalar, kurucu üyelerinin çoğu öğretim üyesi ve bu konuya yakın kurumlardan katılan yerbilimcilerin oluşturduğu bir örgüt olan Jeolojik Miras Koruma Derneği (JEMİRKO) tarafından, kamu kurumları ve Üniversitelerin işbirliği ile yürütülmektedir. Dernek 2000 yılında kurulmuş; elliye yakın seçkin ve dinamik üyesi ile bugüne kadar ülke çapında yüzelli civarında lokalitenin envanterini düzenlemiş, yirmiye yakın jeositin de jeopark olabilecek nitelikte olduğunu

tespit etmiştir. Jemirko, ProGEO nun Güneydoğu Avrupa Ülkeleri Grubuna katılmış, onlarla birlikte eş zamanlı ve eşdeğerli çalışmalar yapmaktadır.

9-11 Eylül 2002 tarihinde İrlanda'nın Dublin kentinde Royal Irish Academy'de ProGEO denetiminde "Natural and Cultural Landscapes: The Geological Foundation" konulu, dört çağrılı konuşma, yirminin üzerinde sözlü bildiri ve bir o kadar da poster sunusunun yapıldığı, UNESCO'nun da destekleyenler listesinde olduğu bir konferans düzenlenmiştir. Toplantının asıl amacı UNESCO tarafından tasarlanan "Dünya Jeolojik Miras Listesi" projesine hazırlanmaktadır. Jemirko, dört kişilik bir grupla (N.Kazancı, F.Şaroğlu, H.İnaner, A.Doğan) bu konferansa katılmıştır. Dünyanın öyküsünü anlatan Jeolojik Miras Ögelerine Avrupa ülkelerinin yaklaşımlarını, bu konudaki gelişmeleri, Jeoparklar ile Jeositlerin hangi kriterlere sahip olması gerektiği konularının detaylarıyla tartışıldığı toplantı başarılı ve bir hayli verimli olmuştur. Jeopark, Jeosit veya Jeolojik Miras olabilecek yerlerin; detaylı bir biçimde, koruma altına alma gerekçesini de anlatan tanıtım kataloğunun hazırlanması ve Türkiye dahil tüm ülkelerdeki durumun bu katalogda yer alması kararı bu konferansın en önemli sonuçlarındandır.

Şunu çok iyi biliyoruz ki, ülkemizin jeolojik zenginliğinin ve renkliliğinin çok olmasına karşın, jeolojik miras ögelerinin reklamı eksik veya hiç yoktur. Konferansta verilen bazı bildirimlerde bunlara çok detaylı bir şekilde değinilerek, Avrupa'nın çeşitli yerlerinden örnekler sunulmuştur. Mesela ülkemizde lokalite sayısını dahi bilmediğimiz o kadar çok sütun bazaltların varlığı bizlere ilginç gelmez iken, Kuzey İrlanda da bir tek yerde bulunması, o ülke için korunma altına alınmış bir Jeolojik Miras ögesi haline gelmiştir. Jeolojik Miras olmaya aday herhangi bir lokalitenin korunma altına alınabilme kriterleri için, ülke bazında sayısının az veya tek olmasına bakılmadan ülke envanterinde yerini alması gerekmektedir.

Ahmet DOĞAN

MTA Genel Müdürlüğü, ANKARA